

Т.Б. Фролова, ст.викл. КНУТД

Г.Е. Яковлева, к.е.н., доц., ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Господарська діяльність будь-якого підприємства повинна вестись таким чином, щоб забезпечити її прибутковість, що можливе тільки за умови ефективного управління витратами в усіх підрозділах, як місцях здійснення витрат. Прийняття ефективних управлінських рішень вимагає виваженого управління витратами на основі наявності достовірної інформації про них, яку забезпечує система обліку кожного підприємства. Відсутність прозорого

обліку витрат по всіх підрозділах на практиці може привести до нерозуміння керівництвом дійсного стану справ по забезпеченню прибутковості.

Уявлення про витрати підприємства ґрунтується на трьох важливих положеннях: 1) витрати визначаються використаними ресурсами для здійснення операційної функції; 2) обсяг використаних ресурсів в економічних розрахунках має бути представлений у грошових одиницях; 3) визначення витрат завжди співвідноситься з конкретними цілями.

Завдання по управлінню витратами на підприємстві неможливо вирішити без їх класифікації. Витратами на виробництво краще за все управляти, в тому числі і планувати, по місцях вживання ресурсів, тобто там де протікає операційний процес або його обслуговування. У зв'язку з цим при групуванні витрат вирішальне значення мають такі об'єкти управління ними, як місця виникнення витрат, центри витрат, центри відповідальності.

Класифікація витрат для мети управління ними повинна відповідати головній вимозі – базування на ознаках, що дозволяють диференціювати витрати в різних аспектах. Найбільш традиційною для вітчизняних підприємств є класифікація витрат по економічних елементах і статтях витрат. Формування бюджетів виробничих підрозділів за статтями витрат широко застосовується також і в практиці економічної та фінансової роботи зарубіжних фірм. Зарубіжна практика дає також і інші методи класифікації витрат, що використовуються в системах обліку та управління ними. Крім звичного для наших підприємств розподілу витрат по елементах і статтях заслуговує на першочергову увагу класифікація на змінні (ті, що залежать від змін обсягу виробництва) і постійні (ті, що не залежать від змін обсягу виробництва). Постійні витрати впродовж заданого періоду (релевантного) залишаються незмінними за величиною в широкому діапазоні обсягів виробництва. Їх обсяг вже сформований, коли ще підприємство не розпочало випуск продукції (виконання операційної функції) і за умов незабезпечення реалізації перетворюються на збитки, тобто визначають собою операційних ризик.

Змінні витрати, які в основі своїй є прямими, досить просто включаються в собівартість продукції, що випускається, шляхом її калькулювання по статтях.

Постійні ж витрати, а в їх основі лежать адміністративні витрати та витрати на збут, включаються до собівартості непрямим способом, тобто вимагають їх розподілу за статтями калькуляції на окремі види продукції пропорційно обраному критерію. Базою розподілу найчастіше обирають час роботи або заробітну плату основних робітників підрозділів, у яких майже не використовують обладнання, і час роботи обладнання (іноді з включенням витрат на його обслуговування) у виробничих підрозділах.

Якщо пам'ятати, що прибуток виникає тільки за виконання умови реалізації продукції за конкретною ціною, то для забезпечення прибутковості діяльності підприємства (операційної функції), суттєвим є обрання методу ціноутворення на продукцію. Практика свідчить, що на вітчизняних підприємствах, як правило, застосовують метод витратного ціноутворення, коли за основу приймається собівартість виготовлення продукції. Цей метод має недоліки, які звужують діапазон маневру по застосуванню системи знижок до ціни, які, і про це свідчить практика зарубіжних фірм, стимулюють попит. За цих умов випуск продукції та обсяги її реалізації значно збільшуються. А це, в свою чергу, приводить до збільшення прибутку за рахунок економії на постійних витратах. Вивчення темпів змін попиту в залежності від застосування знижок (або того чи іншого методу ціноутворення) дозволяє коригувати обсяги випуску та забезпечувати оптимальне співвідношення між витратами та прибутком.

Отже, достовірна інформація про витрати, їх склад і величину, є найбільш суттєвою при забезпеченні прибутковості виконання операційної функції підприємства.